

FRA ANTE CRNICA

Jure Brkan, *Ante Crnica*, Služba Božja, Split, 2019., 328 str.

Deseta samostalna knjiga fra Jure Brkana i treća knjiga iz niza *Umnici Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja* posvećena je životu i djelu fra Ante Crnice. Knjigu su recenzirali doc. dr. sc. Daniel Patafta te doc. dr. sc. Zdenko Ilić.

Knjiga je podijeljena na dva dijela. U prvom dijelu autor obrađuje život i djelovanje fra Ante Crnice, dok u drugom dijelu donosi tri njegova neobjavljena teksta. Na kraju knjige nalazi se i iscrpan autorov životopis i sažetak na engleskom jeziku.

Autor u uvodu piše kako do sada život fra Ante Crnice nije bio na poseban način znanstveno istraživan, iako je ponešto o njemu i napisano. Brkan drži kako se ovdje „radi o velikanu pera i duha koji je umnogome obilježio 20. stoljeće u Hrvatskoj, a na poseban način kada je riječ o povijesti Crkve u hrvatskom narodu, crkvenopravnoj znanosti i njegovu velikom doprinosu da je hrvatski narod dobio prvoga sveca u osobi Nikole Tavelića. Objavljivanjem ove knjige želimo dati barem mali doprinos istraživanju velikana duha i pera kakav je bio fra Ante Crnica“ (str. 16).

Prvi dio knjige podijeljen je na osam poglavlja. Prvo poglavlje ima naslov *Velikan duha i pera*. U njemu fra Jure, na temelju arhivskih izvora i literature, prikazuje Crničin život, školovanje, ulazak u novicijat, studentske dane u Šibeniku i Zaostrogu, Makarskoj i Fribourgu. Vezuje se na to i Crničin rad kao profesora na Franjevačkoj bogosloviji u Makarskoj te njegovo crkvenopravno djelovanje i pisanje, kao i njegova služba rektora Bogoslovije. Ostale službe koje autor prikazuje jesu: gvardijan samostana Gospe od Zdravlja u Splitu, misionar u Belgiji, generalni vizitator Franjevačke provincije Bosna Srebrena, djelovanje u Zagrebu. U nekoliko crta autor spominje njegovo djelovanje kao vicepostulatora, o čemu više i detaljnije govori u nastavku knjige

Drugo poglavlje autor je posvetio govoru o Crničinu boravku u zatvoru u Staroj Gradiški, na koji je osuđen jer je pisao istinu o crkvenim udruženjima. Brkan vrlo dobro i detaljno opisuje svećenička staleška udruženja te donosi dokumente iz arhiva te pravne propise o njima, ukazujući na njihovo protupravno crkveno postojanje i okupljanje. U tom kontekstu donosi i prijepis pisma fra Ante Crnice provincijalu fra Jerki Lovriću te pismo fra Karla Karina fra Anti Crnici. Crnica je zbog tumačenja kanonskog prava kažnjen

zatvorskom kaznom. Nije htio napustiti istiniti crkveni stav o ovom pitanju i bio je kažnjen te je kaznu u cijelosti odslužio.

Treće poglavlje autor je naslovio *Pisac zapaženih knjiga i člana iz kanonskoga prava*. Brkan donosi detaljan popis Crničinih samostalnih knjiga iz kanonskog prava (samostalne crkvenopravne knjige na hrvatskom jeziku); samostalnih crkvenopravnih knjiga iz kanonskoga prava na latinskom jeziku; pravnih tema u časopisu *Nova revija*; prijevod na hrvatski jezik *Protokola sionskih mudraca*. Iz svega proizlazi da je Crnica bio iznimno plodan crkvenopravni i povijesni pisac, o čemu svjedoče osmo poglavlje i detaljna bibliografija.

Četvrto poglavlje ima naslov *Povjesničar Gospinih svetišta u Hrvatskoj i na poseban način djela o Bogorodici*. Autor odmah na početku piše: „U ovom dijelu ne obrađujemo Crnicu općenito kao povjesničara, nego kao povjesničara Gospinih svetišta u Hrvatskoj“ (str. 124). Brkan naglašava kako je Crnica bio vrsstan povjesničar te da je na njegovo pisanje i pobožnost prema Bogorodici utjecalo i to što je bio član Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja koja se ponekad naziva i „Gospin perivoj“, a i najveći broj samostana i župa Provincije posvećen je Gospi (usp. str. 124). Autor spominje i sadržajno prikazuje Crničine knjige o Franjevačkom samostanu i svetištu Gospe od Zdravlja u Splitu na Dobrome: *Glavni događaji iz povijesti preslavne Gospe od Zdravlja Split - Dobri*, Šibenik, 1929.; *Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava*, Šibenik, 1939. Crnica je bio i pokretač te glavni urednik lista *Gospa od Zdravlja*, koji je izlazio u Splitu od 1931. do 1935. godine. „Taj je list smatrao potrebnim za širenje slave Gospe od Zdravlja i prikupljanja pomoći za izgradnju nove crkve. U njemu je objavljivao članke, milodare i zahvale dobročiniteljima za vrijeme prikupljanja pomoći za gradnju novoga svetišta (crkve)“ (str. 133.). Uz list, objavio je i *Vjenčić molitava, Devetnicu i litanije čudotvorne Gospe od Zdravlja* u Šibeniku 1931. godine. Autor spominje i Crničina djela o Bogorodici na latinskom jeziku, a na poseban način apostrofiraju knjigu *Marija i Hrvati*, za koju fra Jure drži da se u njoj „pokazao kao marni istraživač i zaslužni povjesničar Gospinih svetišta i pisac o hrvatskoj mariologiji“. Na kraju ovog poglavlja autor zaključuje: „Zaključno možemo reći da je Crnica bio jedan od najvećih povjesničara Gospinih svetišta u Hrvatskoj. Njegov pristup povijesnoj problematici, iako je Crnica bio ponajprije crkveni pravnik, može i treba biti putokaz i današnjim istraživačima i piscima o Gospinim svetištima, posebno u Hrvatskoj“ (str. 137-138).

Peto poglavlje autor je posvetio prikazu Crničinih različitih službi u Provinciji i izvan nje te nabroja sljedeće: profesor povijesti Crkve (1917.) i kanonskoga prava na Franjevačkoj bogosloviji u Makarskoj

od 1918.; gvardijan Franjevačkoga samostana Gospe od Zdravlja u Splitu – Dobri (1928. – 1934.) te osnivač i upravitelj Franjevačkoga trećeg reda; prvi ravnatelj tiskare *Kačić* u Šibeniku (1928.); generalni vizitator za Franjevačku provinciju Bosnu Argentinu (1934.); tajnik Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja (1925. – 1928.); defnitor Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja (1931. – 1934. i 1937. – 1940.); Ductor Collationum Mensilium – voditelj mjesečnog rješavanja slučajeva (od 1935.); zamolba za uređivanje Kalendara ili *Ordo divini officii* za Franjevačku provinciju Presvetoga Otkupitelja; prefekt studija, profesor i rektor Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj (1937. – 1941.); rad na reorganizaciji Bogoslovije, posebno rad oko Statuta Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj; vicepostulator u kauzi blaženoga Nikole Tavelića (1957.).

Šesto poglavlje ima naslov *Zasluzni graditelj nove crkve Gospe od Zdravlja na Dobrome u Splitu i gvardijan toga samostana*. Fra Jure rekonstruira Crničino zalaganje oko izgradnje nove crkve Gospe od Zdravlja na Dobrome u Splitu. Tu ponajprije kratko navodi boravak fra Ante Crnice u Belgiji te njegovo dopisivanje s provincijalom i otezanjem s povratkom u domovinu te najavu gradnje novog svetišta i što je sve na tom planu učinio.

Sedmo poglavlje Brkan je naslovio *Pisac zapaženih djela o blaženom Nikoli Taveliću i vicepostulator u kauzi za proglašenje blaženoga Nikole Tavelića svetim*. Prikazuje se Crničin rad kao vicepostulatora kauze za kanonizaciju blaženog Nikole Tavelića. Autor kao pravnik-povjesničar iscrpno i vrlo dobro obrađuje povijesno-pravnu problematiku proglašenja blaženog Nikole Tavelića svetim te iscrpno prikazuje koju je ulogu u svemu tome imao fra Ante Crnica. Autor na temelju arhivskih dokumenata donosi i napad konventualaca i šibenskog biskupa Jeronima Milete na Crnicu jer su krivo shvaćali papinske odredbe, a Crnica ih je uporno ispravno tumačio i o njima pisao. Radi se, naime, o tome da je papa Pio X. godine 1909. nametnuo (*imponimus*) trajnu šutnju o raspravama o trima franjevačkim obiteljima prije 1517. godine. Tadašnji šibenski biskup Mileta negativno je reagirao na Crničino pisanje, koje je u biti bilo ispravno i utemeljeno na papinskim odredbama. „Prema Crnici, blaženi Nikola Tavelić bio je jednostavno franjevac, bez onog dodatka, konventualac ili opservant jer do 1517. nema franjevačkih redova nego ima jedan jedinstveni Franjevački red“ (str. 203). Nadalje, u ovom poglavlju autor obrađuje i temu proglašenje svetim s pomoću ekvipolencije i *Historico-iuridica dilucidatio*, na čemu je Crnica neumorno radio. Spominje, između ostaloga, djela *Djelo Historico-iuridica dilucidatio; De canonizatione aequipolenti in favorem B. Nicolai Tavelić Ord. Mar-*

tyris Hierosolymitani ex an. 1391; Život, štovanje i milosti bl. Nikole Tavelića; Milosti bl. Nikole Tavelića; Bl. Nikola Tavelić – Naš uzor; Nova disciplina canonica canonizationem aequipollentem cum speciali respectu ad B. Nicolaum Tavelić Ord. Min. Martyrem (pro manoscripto), Zagreb, 1961.; *Biser hrvatskog naroda – Bl. Nikola Tavelić, jeruzalemski mučenik i čudotvorac; Taumaturgus Croaticus – B. Nicolaus Tavelić, Martyr Hierosolymitanus*. Na samom kraju ovog poglavlja fra Jure piše: „...možemo s pravom reći da je fra Ante Crnica, uza sve poznate i nepoznate promicatelje slave i štovanja bl. Nikole Tavelića bio ‘prezaslušan’ za proglašenje svetim bl. Nikole Tavelića“ (str. 226).

Osmo poglavlje posvećeno je Crničinoj bibliografiji, i to: 1) Djela fra Ante Crnice: *Samostalne knjige, brošure i posebni otisci; Članci, rasprave i prikazi*. 2) Drugi o Crnici: *Polemike, kritike, osvrti (prikazi) na pisanje Ante Crnice za njegova života; Pisanje o fra Anti Crnici nakon njegove smrti*.

U zaključku knjige autor ukratko rekapitulira cijeli sadržaj u nekoliko važnih točaka te zaključno piše: „U zaključku knjige, možemo s pravom reći: fra Ante Crnica bio je jedan od zapaženih velikana Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, posebno u 20. stoljeću. U svome životu nastojao je biti istiniti Kristov svećenik, franjevac, profesor i plodni znanstvenik. Cijeli je svoj život posvetio Bogu, Katoličkoj Crkvi, Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja kao i domovini Hrvatskoj te vjeri i znanosti. To su razlozi zašto ga svrstavamo među umnike Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja u Hrvatskoj“ (str. 254).

Drugi dio knjige nosi naslov: *Tri Crničina do sada u tisku neobjavljena teksta*, a u njemu se u prijepisu donose ovi tekstovi: „Tko je kriv, da Bl. Nikola Tavelić još nije proglašen svecem?“; „Znanstvena rasprava ili obični pamflet? Osvrt na brošuru ‘Prikaz života i štovanja bl. Nikole Tavelića’“; „Mp. Starešinstvu Franjevačke prov. Presv. Otkupitelja za predstojeći Definitorijski sastanak“.

Zaključno o knjizi možemo reći da predstavlja vrijedan doprinos istraživanju života i rada fra Ante Crnice, franjevca i člana Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja. U knjizi nailazimo na mnoštvo izvornih arhivskih i do sada neobjavljenih dokumenata, što je čini još i vrijednijom. Autor je Crnici pristupio kao povjesničar i pravnik i na taj je način ova knjiga i napisana. Knjiga izlazi u pravo vrijeme, jer godine 2020. slavimo pedesetu obljetnicu od proglašenja blaženog Nikole Tavelića svetim, a u tom procesu proglašenja fra Ante Crnica imao je odlučujuću ulogu, što mu ovo vrijedno djelo i priznaje.

Ivan Macut